

Коляда Н. М. Використання змішаного навчання при довузівській підготовці молоді до вступу до вишу / М.В. Єщенко, Н. М. Коляда // Збірник наукових праць Мелітопольського ДПУ імені Богдана Хмельницького. – Мелітополь, 2018. – С. 56–61.

УДК 373.5.091.2:37.018.43:004

КОЛЯДА Наталія Миколаївна

д-р пед. наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,

вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, Україна.

E-mail: koliada_n@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ПРИ ДОВУЗІВСЬКІЙ ПІДГОТОВЦІ МОЛОДІ

Анотація. В даній статті автором вивчено поняття «змішане навчання». Пропонується аналіз поняття змішаного навчання, більшість з яких є описовими. Розглянуто використання змішаного навчання при довузівській підготовці молоді до вступу до вишу. Висвітлені переваги та недоліки змішаного навчання при використанні у навчальному процесі старшокласників ЗОШ при підготовці до здачі ЗНО до вступу до вишу.

Ключові слова: вища освіта, дистанційне навчання, довузівська підготовка, електронне навчання, змішане навчання, інформаційно-комунікаційні технології, слухачі, сташокласники ЗОШ.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Проблемі якості підготовки молоді до вступу до ВНЗ приділяється значна увага, оскільки в останні роки з введенням ЗНО гостро виникає проблема якісної довузівської підготовки випускників ЗОШ до вступу до вишу. Одним із важливих факторів удосконалення довузівської підготовки молоді до вступу до вищого навчального закладу є активне використання в освітньому процесі нових, більш ефективних методів і технологій навчання, також поєднання моделей, форм та методів навчання – найбільш перспективним напрямком розвитку

освіти із застосуванням засобів ІКТ на сьогодні вважається змішане навчання, яке набуло значного поширення в усьому світі. Утім, його використання при підготовці старшокласників до вступу до вишу висвітлено в літературі недостатньо.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Використанню і змішаного навчання в системі освіти присвячені статті наступних авторів: А.М. Аврамчук, К.Л. Бугайчук, І.П. Воротникова, О.В. Желнова, Е.А. Кадирова, В.М. Кухаренко, М.М. Мохова, М.С. Нікітіна, О.О. Рафальська, І.Н. Семенова, О.М. Спірін, Ю.В. Триус, Г.А. Чередніченко, Л.Ю. Шапран, А.С. Фоміна та ін.

Аналіз останніх досліджень показав, що використання моделі інтеграції технологій навчання: традиційного, дистанційного та мобільного навчання, що називається «змішаним навчанням» (blended learning) є одним з перспективних підходів до організації навчального процесу.

Головна мета застосування технології змішаного навчання — ефективне передання старшокласникам знань завдяки комбінуванню низки інструментів навчання. Ця технологія заснована на засадах особистісно орієнтованого, компетентнісного й діяльнісного підходів з використанням ІКТ.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є обґрунтування необхідності використання змішаного навчання при довузівській підготовці молоді до вступу до ВНЗ (слухачів довузівської підготовки вишу).

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток суспільства, заснованого на знаннях і нових суспільних відносинах, має базуватися на використанні наукових та інноваційних технологій, що підвищують якість життя людини. Побудова інформаційного суспільства в Україні регулюється Законом України «Про Національну програму інформатизації», Указом Президента України «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року».

Відповідно до Указу Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» встановлено, що з метою вдосконалення правових та організаційних засад розвитку освіти в Україні необхідно формування контингенту майбутніх студентів здійснюватиметься на основі: професійної орієнтації учнівської молоді з метою забезпечення її особистісної готовності до професійної діяльності, урізноманітнення форм довузівської підготовки та ін. [2].

Вплив нових технологій на освіту розглядається під різними кутами. Науковці Кухаренко В.М. Сиротенко Н.Г. Рибалко О.В. [8] зазначають, що існують її три розділи: нові тенденції, проблеми та важливі події. Нові тенденції складаються з переосмислення ролі педагогів – педагог має бути партнером у процесі навчання; зміщення до глибинного навчання; більш розвинене використання змішаного навчання; переосмислення системи й напрямків роботи школи.

Змішані підходи до навчання виявляються одними з найпопулярніших технологій сьогодення, тому що дозволяють скористатися гнучкістю і зручністю дистанційного курсу та перевагами традиційного класу. Слоан Консорціум [1] визначає змішані (гібридні) курси, як результат інтегрування он-лайн курсів (30%-70% навчального процесу) з традиційними класними заходами, які були проведені згідно з плановим, педагогічно перевіреним технологічним підходом. Змішане навчання дуже часто називають гібридним навчанням. Це пов'язано з тим, що змішане навчання акцентує увагу на суто механічному підході до змішування різних форм навчання. Гібрид являє собою поєднання нової, передової, з використанням можливостей інформаційних технологій зі старою технологією і формування нового підходу (новації), з урахуванням відомих можливостей старої технології [1].

Змішане навчання як технологія змін і трансформації не може з'явитися сама по собі. Необхідні додаткові зусилля як з боку викладачів, так і з боку старшокласників. Подібні революційні моделі змін надають новий імпульс

якісного розвитку освіти, вони ефективніші, доступніші, мають персональний підхід і з часом можуть де в чому перевершити традиційні методи [9, с.14].

Термін «змішане (гібридне) навчання» [3] почав широко використовуватися в методах навчання після публікації в 2006 році Бонком і Гремом книги «Довідник змішаного навчання». Вони запропонували наступні категорії сумішей [4]:

створення суміші - у першу чергу вирішує проблеми доступу та зручності. Підвищення суміші - дозволяє додаткові зміни без радикальної зміни способу викладання та навчання. Наприклад, у традиційному середовищі навчання можуть бути включені додаткові ресурси і додаткові матеріали в Інтернеті;

перетворення суміші - це суміші, що дозволяють радикальну трансформацію педагогіки, перехід від моделі, де студент – це приймач інформації, до моделі, де студенти активно будують знання через динамічну взаємодію. Ці типи сумішей для інтелектуальної діяльності практично не були можливі без технології [9].

Можна зустріти й таке визначення змішаного навчання - це навчальна методологія, викладання та підхід, який поєднує в собі традиційні методи в класі з комп'ютерною опосередкованою діяльністю для навчання. Сильними сторонами цього навчання є комбінація різних технологій в єдиний інтегрований навчальний підхід [9, с. 50].

Опитування понад 750 респондентів дає такі визначення змішаного навчання [4]: навчальна програма, що містить суміш очного та електронного навчання – 49%; навчальна діяльність, що містить спектр форматів і медіа – 21%; стратегічний навчальний і розвиваючий підхід до підтримки широкого спектра навчальних ініціатив – 23%; інші – 7% [9, с. 50].

Слоан Консорціум [5] визначає змішані (гібридні) курси, як результат інтегрування он-лайн курсів (30%-70%) з традиційними класними заходами плановим, педагогічно цінним способом (рис. 1). Сучасні погляди на змішане навчання – це комбінації педагогічних теорій і технологій. Макдональд [4]

зазначив три концептуалізації. По-перше, у вузькому сенсі це широко використовувана форма, в якій студенти навчаються в кампусі й беруть участь в асинхронних он-лайн видах діяльності. По-друге, у більш широкому сенсі, сформульовані рамки он-лайн-курсу, які використовують синхронні зустрічі та мережеві технології з асинхронними роботами й можливими очними зустрічами. Третє, поєднання студентів он-лайн, які взаємодіють, але фізично розділені. Вузькі версії змішаної конструкції курсу можна розділити на дві групи:

1. Поєднує в собі елементи традиційного й он-лайн курсів.
2. Забезпечує значну частину змісту в INTERNET, як правило, спираючись на обговорення в рамках планової та педагогічно випробуваної структури [9].

Masie [4] так описує змішані підходи для різних методів навчання:

- клас та он-лайн (наприклад, традиційний гібрид);
- INTERNET та наставник або тренер (наприклад, незалежне дослідження);
- симулятор зі структурованими класами;
- навчання на робочому місці та неформальне навчання (наприклад, стажування);
- управлінський коучинг та електронне навчання (наприклад, практикум).

При підготовці старшокласників до вступу до вишу доцільне використання моделей змішаного навчання: ротаційна модель (станції, лабораторії, перевернуті класи); Flex (відкритий простір, індивідуальна робота, викладач-ментор); A la carte (деякі пари повністю онлайн); насичена віртуальна модель (всі курси мають два варіанти - онлайн та офлайн) [9].

У ході наукового пошуку виявлено наступні складові змішаного навчання:

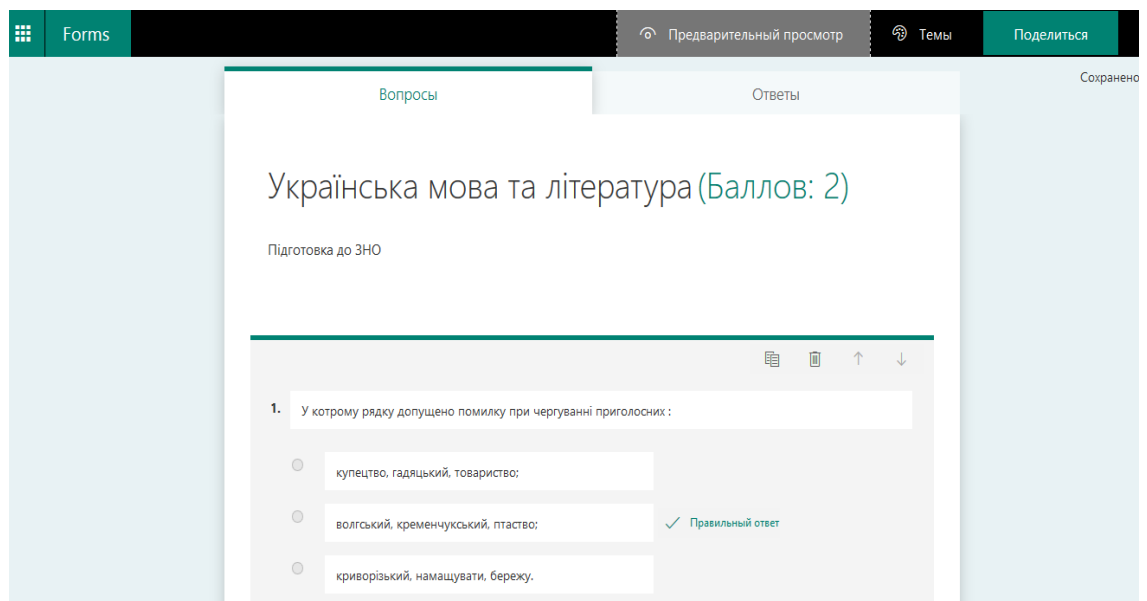
1. Виклад теоретичного матеріалу, створення відеолекцій для первинного засвоєння знань старшокласниками за допомогою системи MOODLE.

2. Виведення частини практичних вправ у режим онлайн для початкового вторинного осмислення навчального матеріалу.

3. Проведення проектної та групової роботи в мережі з використанням OneNote та OneNoteClass.

4. Використання самотестування на уроках контролю та корекції знань старшокласників за допомогою Forms Office 365 (Рис. 1).

5. Консультації в режимі форумів, конференцій за допомогою Skype для бізнесу в позаурочний час тощо.

The image shows a screenshot of a Microsoft Forms quiz. The interface is in Ukrainian. At the top, there are navigation buttons: 'Forms', 'Предварительный просмотр', 'Темы', and 'Поделиться'. The main content area has two tabs: 'Вопросы' (Questions) and 'Ответы' (Answers). The title of the quiz is 'Українська мова та література (Баллов: 2)'. Below the title, it says 'Підготовка до ЗНО'. The question is: '1. У котрому рядку допущено помилку при чергуванні приголосних:'. There are three radio button options: 'купецтво, гадяцький, товариство;', 'волгський, кременчуцький, птаство;', and 'криворізький, намащувати, бережу.'. The second option is selected and has a green checkmark and the text 'Правильный ответ' next to it.

Рис. 1 – Організація тестових завдань за допомогою Forms Office 365

Отже, виникає необхідність у вишах постійно організовувати діючі семінари з використання новітніх ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) та на їх базі сучасних педагогічних технологій у навчальному процесі. Це пов'язано з тим, що технології постійно змінюються та спрощуються, що суттєво полегшує їх використання в навчальному процесі, приділяти увагу організації змішаного навчання [9]. Що різноманітнішими

будуть інструменти теоретичної та практичної частин занять, то ефективнішим буде опанування нових знань старшокласниками ЗОШ.

Таким чином, змішані підготовчі курси можуть бути використані для вирішення цілого ряду проблем:

- для вишів змішані курси можуть бути частиною стратегії для компенсації нестачі аудиторій, а також як спосіб заохочення співробітництва викладачів;
- для викладачів змішані курси можуть бути методом використання нових можливостей технологій і переходу до дистанційного навчання;
- для старшокласників ЗОШ змішані курси пропонують зручності он-лайн-навчання у поєднанні з соціально-навчальною взаємодією [9].

Розглянемо простий приклад змішаного навчання: у змішаному навчанні старшокласник ЗОШ вдома переглядає відео та читає теоретичний матеріал, на заняттях по підготовці до вступу до вишу відбувається його обговорення та виконання практичних завдань. Вдома залишається тільки оформити роботи та залишити їх у дистанційному курсі. Обговорення проблемних питань починається у форумі та завершується на заняттях у виші, або навпаки. Активність старшокласників у такому форматі підвищується. Традиційно змішане навчання проходить у три етапи: самостійне вивчення матеріалу, аудиторне інтерактивне заняття, продовження інтерактивного навчання і підтримка на робочому місці. Змішане навчання можна розглядати як інтеграцію формального й неформального навчання на робочому місці [9, с. 51].

У ході наукового пошуку встановлено, що змішане навчання вирішує ряд завдань [10], а саме: розширення освітньої можливості старшокласників ЗОШ за рахунок доступності та гнучкості; стимулювання формування суб'єктної позиції молоді: підвищення її мотивації, самостійності, соціальної активності, професійного вибору, і, як наслідок, підвищення ефективності освітнього процесу в цілому; перехід від трансляції знань з боку викладача до інтерактивної взаємодії зі старшокласниками, викладач – у даній ситуації є помічником старшокласника.

Ключ до змішаного навчання – це правильний вибір соціальних сервісів при мінімально можливих витратах (Дж. Берзин). Досягти цього принципу можна через чіткі цілі діяльності, тобто через ретельний аналіз усіх тонкощів системи навчального проектування. Кінцева мета змішаного навчання - підвищення ефективності навчання з використанням систематичної оцінки взаємозалежних змінних й інтеграції засобів навчання [9].

Можна зазначити переваги змішаного навчання для старшокласників ЗОШ при підготовці до вступу до вишу: старшокласники знайомляться з формами навчання у виші; адаптуються до навчання у виші; підвищується рівень мотивації старшокласників; робиться акцент на глибокому навчанні предметів, необхідних при здачі ЗНО; ефективне використання часу; гнучкість; викладачу легше контролювати розвиток знань старшокласників; інтерактивність; викладання в командах при підготовчих курсах; робота вдома (не усі старшокласники завжди можуть приїхати на підготовчі курси, або зовсім знаходяться в іншій місцевості); великі можливості вчитися тощо.

Хоча, існують і деякі проблеми змішаного навчання, ми можемо виділити наступні: забезпечення усіх учасників процесу навчання технологіями чи опір, з боку старшокласників ЗОШ, використовувати технології при навчанні; також усі елементи змішаного навчання повинні контролюватися і супроводжуватися з боку викладача, інакше вони можуть бути втрачені, тощо.

Змішане навчання, як і освіта взагалі, постійно розвивається і спрямоване на підтримку особистісно-орієнтованого навчання старшокласників. У ході наукового пошуку встановлено такі основні тенденції розвитку навчання: навчання, орієнтоване на учня; постійно змінювана чисельність учнів; реалізація переваг діяльності викладача і старшокласника; навчання через прийняття рішень з використанням баз даних; персоналізація навчання; мобільний світ учня; доступ до мобільних пристроїв [2].

Висновки. Результати проведеного нами дослідження дозволяють зробити наступні висновки: старшокласники ЗОШ (слухачі довузівської підготовки вишу) за допомогою використання змішаного навчання будуть мати можливість не тільки отримувати фундаментальні знання по шкільним предметам, з яких їм необхідно здати тести зовнішнього незалежного оцінювання, але і ознайомитися зі студентським життям достроково та успішно пройти процес адаптації навчання у виші.

Перевагами змішаного навчання при довузівській підготовці старшокласників ЗОШ можна зазначити: збільшення взаємодії між викладачами та слухачами, слухачами в групі; попередня підготовка до подальшої роботи в аудиторії; підвищення активного навчання в аудиторії; залучення медіаконтенту замість пояснення базових понять, доступ до матеріалів в будь-який час та будь-яким способом (Office 365, MOODLE), економія ресурсів.

Серед недоліків змішаного навчання старшокласників ЗОШ при підготовці до вступу до вишу можна відмітити мотивованість до самостійного навчання та опанування матеріалу та залежність від технічних засобів.

Далі наші пошуки будуть направлені на вивчення рівня мотивованості старшокласників ЗОШ до самостійного навчання та опанування матеріалу, необхідного для здачі ЗНО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. An Integrated Approach to Designing College Courses. / By L Dee Dink. Jossy-Bass. Fourth edition. 2003.
2. Blended Learning: 10 Trends. April, 2014 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dreambox.com/blog/blended-learning-10-trends>
3. Blended learning. URL: <http://dl.khadi.kharkov.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=27556> (дата звернення: 10.11.2017).
4. Patricia Mc Gee, Abby Reis. Blended Course Design: A Synthesis Of Best Practices. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, Volume 16: Issue 4, p.7-22.

5. The Definition Of Blended Learning. January, 2013. URL: <http://www.teachthought.com/blended-learning-2/the-definition-of-blended-learning/> (дата звернення: 08.11.2017)

6. Аврамчук, А. М. Огляд додатків системи Moodle для проектування мультимедійних електронних освітніх ресурсів з мовних дисциплін, *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 4(48), с. 103-121, 2015. UDL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1264/942> (дата звернення: 11.11.2017).

7. Вакалюк Т. Можливості використання хмарних технологій в освіті. *Міжнар. наук.- практ. конф. Актуальні питання сучасної педагогіки*, Острог, 2013, с. 97 – 99.

8. Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В. Гнучка розвинена дистанційна система. *Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління: 2-а Міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція*, Харків, 2001.

9. Кухаренко В.М., Березенська С.М., Бугайчук К.Л., Олійник Н.Ю., Олійник Т.О., Рибалко О.В., Сиротенко Н.Г., Столяревська А.Л. Теорія та практика змішаного навчання: монографія, за ред. В.М. Кухаренка, Харків: НТУ «ХП», 2016. С. 283.

10. Смешанное обучение: ведущие образовательные технологии современности. М.Л. Кондакова, Е.В. Латыпова. *Вестник образования*. 2013. № 9 (2759). С. 54-64